

อนาคตภาพของครูอาชีพศึกษาไทยในทศวรรษหน้า

The Scenarios of Thailand's Vocational Teachers in the Next Decades

อุทุมพร อินทจักร์

Autumporn Intachak

ภาควิชาอาชีพศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University

Corresponding author, E-mail : feduapi@nontri.ku.ac.t

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของครูอาชีพศึกษาไทยในทศวรรษหน้า วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการผลิต การพัฒนา และการใช้ครู รวมทั้งกลไกการพัฒนาครูอาชีพศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาอาชีพศึกษา 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการมองอนาคต (Foresight workshop) และจัดกระบวนการมองทางเลือกโดยสร้างภาพอนาคต (Scenario planning) โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อกำหนดร่างแนวทางการพัฒนาครูอาชีพศึกษาในอนาคต และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาครูอาชีพศึกษาของไทยในอนาคตที่เป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อค้นพบจากการประมวลและสังเคราะห์แนวโน้ม นโยบายและยุทธศาสตร์ทางอาชีพศึกษานานาชาติที่น่าสนใจสามารถสรุปได้ดังนี้ (1) สภาวการณ์เรียนรู้การทำงานจะกลายเป็นหัวใจใหม่ที่ท้าทายระบบการศึกษาไทย (2) เกิดกระแสการเรียกร้องการสร้างกำลังคนตลอดจนแรงงานคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะการทำงานรวมถึงระบบการฝึกอบรมและพัฒนาคนที่เป็นรูปธรรม (3) เกิดวิกฤตการศึกษาไทย “เด็กไทยตกขอบ เรียนไม่รู้ ทำงานไม่เป็น” (4) มีสัญญาณที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสร้างทักษะสัมมาชีพในนานาประเทศ และ (5) การจัดการศึกษาถูกจัดระบบให้ตอบสนองการเติบโตของภาคการผลิตอุตสาหกรรม รวมทั้งการพัฒนากำลังแรงงาน 2) อนาคตภาพของครูอาชีพศึกษาไทยในทศวรรษหน้าตามฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้เสียนั้น สรุปได้ว่า การผลิตครูอาชีพศึกษาที่มีคุณภาพต้องประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ การพัฒนาครูอาชีพศึกษาทั้งในสถานศึกษาและในสถานประกอบการต้องมีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การใช้ครูอาชีพศึกษาในอนาคตต้องให้เต็มตามศักยภาพของครูและสอดคล้องกับสมรรถนะของแต่ละบุคคล รวมทั้งกลไกการพัฒนาครูอาชีพศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัย การขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ ภาคีความร่วมมือคือหัวใจสำคัญของความสำเร็จและ การส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงาน

คำสำคัญ : อนาคตภาพ ; ครูอาชีพศึกษา

ABSTRACT

This research was aimed to study the future of the Scenarios of Thailand's Vocational Teachers in the Next Decades. It was divided into 3 procedures: 1) Study and analyze current problems of teacher's training, development, usability, and vocational teacher development mechanism from related research paper according to the Second decades of Vocational Education Development Reforming Strategic Policy. 2) Organize Foresight Workshop and alternative Scenario Planning by group of stake holding experts in order to define further development framework and advise strategic policy about solid development for vocational teachers. The study resulted in 1) Finding from global trend of vocational policy and strategy analysis: (1) Situation of learning with working is becoming a new challenge in Thai education. (2) Demanding of young skillful labor recruit and solid personnel training system. (3) Thailand education crisis of "Thai Children Disability of Learning and Working". (4) A better sign of vocational skill education management in international level. (5) The education management responding to industrial growth and labor development. 2) The scenario of Thai vocational teachers in the next decade from expert's and stakeholder's commitment is concluded as: Declaration of Vocational Education as national policy will improve its quality. There must be continual management system of vocational teacher development in both academic institute and establishment. Vocational teacher should be working at their full efficiency according to individual skills. Moreover, vocational teacher development requires area-based movement with cooperative organization as a key to success along with innovation development support and various skill-augmenting curriculums.

Keyword : Scenarios ; Vocational Teachers

บทนำ

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ และหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยศึกษาประเด็น ปัญหาหลักใน การศึกษาและการเรียนรู้ที่ยึดโยงกัน และเน้น การปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ มิใช่เพียงจุดใดจุดหนึ่งที่แยกจากกันตั้งแต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนไทยยุคใหม่ ปรับกระบวนทัศน์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง พัฒนาคู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ โดยการสร้าง ครูยุคใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีใจรัก มีคุณธรรม จริยธรรม เข้ามาเป็นครู คณาจารย์ และ ปรับระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพคล่องตัว เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทิศทางของการปฏิรูปการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครู จะเห็นได้ว่า “ครู” เป็นบุคคลที่ได้รับความสำคัญว่าเป็นปัจจัย ผลักดันสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ครูผู้ทำหน้าที่จัดสภาพการเรียนรู้การสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนและครูมีภาระอื่นอีกมากมายที่จะต้องช่วยกันทำเพื่อความก้าวหน้าของโรงเรียน ครูที่จะต้องก้าวทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ครูจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เป็นกรอบนโยบายแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา ของประเทศ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบัน หนึ่งเวลาเกือบสองทศวรรษแต่ข้อคงมีข้อคำถามที่ว่า ทำไมยังปฏิรูป การเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยิ่งต่ำลง หลายฝ่ายต่างก็มองว่ามีปัญหาที่หมักหมมมานานหลายปัญหา เช่น ปัญหาขาดครู ปัญหาครูไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ อย่างทั่วถึง ปัญหาการปรับเปลี่ยนนโยบายบ่อยครั้งเกินไปจน ทำให้ครูขาดกำลังใจขาดแรงจูงใจในการทำงาน เรื่องนี้มีส่วนเป็น

ปัญหาที่มาจากครูผู้มีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิฤตของวิชาชีพครูเป็นปัญหาใหญ่และซับซ้อนเพราะครูเป็นกลุ่มของคนที่ทำงานที่มีจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะครูอาชีวศึกษาที่จำเป็นค่าหนึ่งถึงสถานการณ์สำคัญ เช่น โครงสร้างตลาดแรงงานอีก 5 ปีข้างหน้า มีความต้องการแรงงานจบไม่เกินวุฒิม. 6 สูงถึงร้อยละ 60 วุฒิปวช. ปวส. ร้อยละ 30 ส่วนอีกร้อยละ 10 วุฒิปริญญาตรี ซึ่งปัจจุบันเราสอนเด็กให้มีค่านิยมเรียนต่อเรื่อยๆ ผ่านระบบมหาวิทยาลัย แต่โลกความจริงไม่ต้องการเช่นนั้น จึงต้องเปลี่ยนทิศทางการบริหารจัดการใหม่

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจุบันการอาชีวศึกษาของไทย ตกอยู่ในสภาวะด้อยการพัฒนา โดยได้ประเมินแรงงานฝีมือที่มีอยู่นั้นไม่สามารถสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการได้ ต้องได้รับการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานจริง ดังนั้น บทบาทของครูอาชีวศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องเรียนรู้ ปรับตัวในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนให้ได้ รับการพัฒนาฝีมือ ทักษะ และคุณภาพแรงงานที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน นับเป็นเวลามากกว่า 6 ทศวรรษที่ศาสตร์ด้านอนาคตศึกษา (Future study) ได้มีส่วนช่วยในกระบวนการกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาของนานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรอบทศวรรษที่ผ่านมากระแสความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาวิจัยอนาคต นอกจากจะคาดการณ์แนวโน้มสำคัญแล้ว ผลการศึกษาอนาคตในด้านต่าง ๆ ยังได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับทางเลือกในการพัฒนาในอนาคตที่มีส่วนสำคัญต่อการปรับวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นการนำกระบวนการมองภาพอนาคตมาเพื่อศึกษาและยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ ที่สามารถปฏิบัติได้จริงทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยมีเป้าประสงค์ที่ว่ายกระดับครูอาชีวศึกษาไทยให้มีความรอบรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ เปี่ยมด้วยคุณธรรม มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ เป็นครูแนวใหม่เพื่อศิษย์ที่มีคุณภาพและสมรรถนะตามความคาดหวังของสังคม

จากสภาพปัญหา เหตุผล และข้อมูลอ้างอิง อาทิ แนวโน้มของกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันระหว่างประเทศ เขตการค้าเสรีทั้งในระดับโลกและภูมิภาคอาเซียน ทิศนะของผู้นำประเทศอเมริกาและจีน รวมถึงองค์กรระดับโลกอย่าง UNSECO ต่าง

มุ่งสู่การพัฒนากำลังคนโดยการพัฒนาอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง หากประเทศไทยเราเริ่มเฉยต่อกระแสการพัฒนาที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้น การศึกษาแนวโน้มของอาชีวศึกษาและแนวโน้มของบริบทต่าง ๆ ในอนาคตเพื่อมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาครูอาชีวศึกษาในฐานะกลไกหนึ่งของสังคมในการพัฒนาคุณภาพแรงงาน ททรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษานาตภาพของครูอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาเอกสาร เพื่อประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ทางอาชีวศึกษานานาชาติ โดยการศึกษาศึกษาเอกสารงานวิจัยในประเทศต่างๆ โดยศึกษาจากองค์กรที่หรือสถาบันที่ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการผลิต การพัฒนา และการใช้ครู รวมทั้งกลไกการพัฒนาครูอาชีวศึกษาและงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ทางอาชีวศึกษาทั้งจากองค์กรในระดับประชาคมโลก และองค์กรระดับประเทศ
2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการมองอนาคต (Foresight workshop) และจัดกระบวนการมองทางเลือกโดยสร้างภาพอนาคต (Scenario planning) โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อกำหนดร่างแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในอนาคต และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาครูอาชีวศึกษาของไทยในอนาคตที่เป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ข้อค้นพบจากการประมวลและสังเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ทางอาชีวศึกษานานาชาติ รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยในประเทศต่างๆ สามารถสรุปเป็นประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้ สภาวะการณ์เรียนรู้การทำงาน : โจทย์ใหม่ที่ท้าทายระบบการศึกษาไทย สภาวะการณ์การขาดแคลนแรงงานไทยที่มีคุณภาพตามความต้องการของสถานประกอบการนั้น รัฐบาลได้มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่ประชากรในประเทศมาโดยตลอดนับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ที่เน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลาง บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิต โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมไปถึงการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)ที่ว่า “คนไทยต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน แต่จากการศึกษาพบว่าศักยภาพการแข่งขัน (Competitive Advantage) ของประเทศไทยในปัจจุบัน คนไทยยังประสบปัญหาการพัฒนาทางการศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ที่รายงานว่าการพัฒนาของประเทศไทยในภาพรวม พ.ศ. 2552 ในเวทีสากล โดยการจัดอันดับของสถาบัน Institute for Management Development หรือ IMD ประเทศตั้งแต่ 2547-2552 พบว่าสมรรถนะภาพรวมของไทยลดลงโดยตลอดโดยเฉพาะสมรรถนะทางการศึกษาซึ่งรวมถึงการอาชีวศึกษา

นานาชาติต่างมีการพัฒนากำลังแรงงานและประชากรในประเทศตนให้มีความรู้ การศึกษา พัฒนาทักษะฝีมือทางอาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำหนดนโยบายการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิตด้วยเช่นกัน โดยแนวทางและยุทธศาสตร์สำคัญที่ในหลายประเทศเลือกดำเนินการคือการมุ่งพัฒนาแรงงานภายในประเทศของตนโดยให้การอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญ และเมื่อศึกษายุทธศาสตร์ของผู้นำประเทศสหรัฐอเมริกาในการพัฒนาการอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น พบว่า โดยผู้นำสหรัฐอเมริกาคาดหวังว่า ในปี 2020 ชาวอเมริกามีอัตราส่วนการมีการศึกษาและทักษะอาชีพสูงสุดในโลกรวมไปถึงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพแรงงานด้วยการขยาย การอาชีวศึกษาอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 19 เป็นกว่าร้อยละ 45และได้ก่อตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษากว่า 3,000 โรงเรียนในช่วงเวลาเพียง 10 ปีที่ผ่านมา เพื่อการนำร่องการพัฒนาและส่งเสริมการอาชีวศึกษาในประเทศจีน นอกจากนี้ UNESCO ได้ยังตอกย้ำ ความสำคัญของการอาชีวศึกษาอีกว่าการอาชีวศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ในด้านทักษะวิชาชีพ ช่วยให้บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถเพิ่มผลผลิตจาก การทำงาน เพิ่มรายได้จากผลผลิต การอาชีวศึกษาเป็นส่วนเสริมให้บุคคลมีรายได้ อันจะทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น จนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้ จะเห็นได้ว่าการที่หลายประเทศลงทุนทางด้านการอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนาอนาคตทางด้านวิชาความรู้ ทักษะอาชีพ ให้แก่คนในชาติ ให้สามารถสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ และ ตลาดแรงงานทั่วโลก ทำให้แรงงานเป็นแรงงานที่มีทักษะอาชีพ มีศักยภาพสามารถเคลื่อนย้ายถ่ายโอนไปทำงานที่ใดๆ ก็ได้ทั่วโลก อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าความมุ่งมั่นของนานาประเทศในการพัฒนาคนด้วยการพัฒนาการอาชีวศึกษาให้แก่ประชากรในประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเล็งเห็นความสำคัญของการเป็นพลโลกในอนาคตทั้งสิ้น

จากวิกฤตโลก สู่วิถีชีวิต “คนรุ่นใหม่ไม่ไร้ฝีมือ”

กระแสการเรียกร้องการสร้างกำลังคนตลอดจนแรงงานคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะการทำงานได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในประชาคมโลก ทั้งนี้เนื่องมาจากผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนวิกฤตการณ์ทางการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวิกฤต “คุณภาพคน” ที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างชี้ชัดถึงความอ่อนด้อยของ “ระบบการสร้างและพัฒนากำลังคน” ในปัจจุบันที่ไม่อาจสร้างเด็กเยาวชนและคนวัยทำงานให้มีทักษะชีวิตและทักษะการทำงานที่มากพอต่อการเผชิญโลกการทำงานในชีวิตจริง

รายงานเอกสารเรื่อง “Empowering Youth” โดย World Economic Forum คาดการณ์ว่าภายใน 10 ปีข้างหน้า ประชากรเยาวชนประมาณ 1.2 พันล้านคนจะเข้าสู่โลกของตลาดแรงงานซึ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างโอกาสและเตรียมเยาวชนให้พร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับ “ระบบการศึกษา” และ “การเสริมพลังการเรียนรู้” ให้กับเยาวชนเพื่อสร้างทักษะการทำงานตลอดจนทัศนคติต่อการเห็นคุณภาพการทำงานในโลกตลาดงานยุคใหม่ แต่ดูเหมือนว่าผู้นำของเรื่องดังกล่าวกลับทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นอันนำมาสู่ความเคลื่อนไหวและแรงผลักดันจากนานาประเทศเร่งการ “ปรับทิศ เปลี่ยนทาง” ระบบการศึกษาใหม่

ข้อเรียกร้องจากประชาคมโลกคือการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ “ระบบการศึกษา” ในฐานะที่เป็นเครื่องมือหลักของการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาคนรุ่นใหม่ และรวมถึง “ระบบ

การฝึกอบรมและพัฒนาคน” ในหลากหลายรูปแบบที่ถือเป็นกลไกการสร้างการเรียนรู้ต่อเนื่อง ที่จำเป็นต้องมองโจทย์สำคัญของพัฒนาคนนี้จึงเป็นที่มาของการประมวลความรู้ที่มุ่งชี้ให้เห็นความเคลื่อนไหวและทิศทางการศึกษาของโลกยุคใหม่ที่ได้ปรับทิศเปลี่ยนทางต่อการพัฒนาผู้เรียนไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภาพอนาคตที่ประชาคมโลกต่างคาดหวังจะเห็นการศึกษาในฐานะเครื่องมือการพัฒนาจะสร้างเด็กยุคใหม่ให้มีทักษะการเรียนรู้ มีทักษะการทำงาน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในโลกอนาคตได้

กระแสความเคลื่อนไหวในวิกฤตศรัทธาต่อรัฐและระบบการศึกษาในหลายประเทศที่เกิดขึ้นในรอบ 3-4 ปีที่ผ่านมาในสถานการณ์ร่วมที่เป็นชนวนให้เกิดการเรียกร้องและประท้วงในหลายประเทศส่วนหนึ่งก็มาจากปัญหาการว่างงานของเยาวชนและคนหนุ่มสาวที่เกิดขึ้นแทบทุกประเทศ โดยถูกมองว่าเป็นผลพวงจากการจัดการศึกษาของรัฐที่ขาดการวางแผนการกำลังคนที่ดี ทำให้การศึกษาไม่ตอบโจทย์การมีงานทำได้ นำไปสู่ปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวเรื่องการเรียกร้องการปฏิรูป “การศึกษาเพื่อการมีงานทำ” ที่เกิดขึ้นทั่วโลกที่สำคัญความเคลื่อนไหวจากภาคเยาวชนคนรุ่นใหม่เองที่เกิดขึ้นในนานาประเทศก็ต่างวิพากษ์และเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการศึกษาสำหรับเยาวชน ดังที่ปรากฏใน World Youth Report ของสหประชาชาติ ระบุว่าหนุ่มสาวรุ่นใหม่จากทั่วทุกมุมโลกต่างส่งเสียงร่วมเดียวกันว่า อัตราการว่างงานที่เพิ่มสูงมากขึ้น และภาวะความกดดันที่เกิดจากความขาดโอกาสในการมีงานทำ อาจส่งผลให้พวกเขาไม่สามารถนำทักษะที่ร่ำเรียนมาไปใช้ในชีวิตจริงได้ และจะเป็นความสูญเปล่าทางการศึกษาของชาติอย่างมหาศาลเช่นเดียวกับอีกหลายๆ รายงานที่เกี่ยวข้องต่างบ่งชี้ไปที่ทิศทางคล้ายคลึงกันที่ว่า ปัจจุบันทักษะชีวิตและโลกการมีงานทำถือเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาการศึกษายุคใหม่ที่หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น The Partnership for 21st Century Skills หรือแม้แต่องค์กรแรงงานสากล (International Labour Organization: ILO) ได้รายงานถึงปัญหาการจ้างงานเยาวชน (Youth Employment) และแนะนำให้ประเทศสมาชิกปรับปรุงระบบการศึกษาล่าสุดที่ประชุม “World Economic Forum” ที่มีการประชุมไปเมื่อช่วงต้นปี 2014 ที่ผ่านมาก็มีการหยิบยกประเด็นเรื่องวิกฤตเศรษฐกิจและแรงงานอันเนื่องมา

จากผลกระทบเรื่องคุณภาพและทักษะการทำงานของคนอันเป็นชะตากรรมร่วมในหลายๆ ประเทศ ซึ่งท้ายที่สุดที่ประชุมก็ยังคง “ตอกย้ำ” และ “ผลักดัน” ให้มีกลไกการทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาวิกฤตกำลังแรงงานและคุณภาพคนรุ่นใหม่ โดยมีชี้เพียงผลึกเรื่องการส่งเสริมการพัฒนามนุษย์ (HRD) ในภาคส่วนต่างๆ แล้ว ยังกดดันให้ภาคการศึกษาต้องปรับรื้อแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้สนองตอบต่อการสร้างกำลังคนที่มีทักษะฝีมือในการทำงานอย่างเร่งด่วน ตลอดจนการ “เสริมพลังคนรุ่นใหม่” ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายรองรับโลกแห่งความเป็นจริงในการทำงาน

วิกฤตการศึกษาไทย “เด็กไทยตกขอบ เรียนไม่รู้ ทำงานไม่เป็น” มีการคาดการณ์แนวโน้มประชากรไทยภายในอีก 10-20 ปีข้างหน้าว่า แนวโน้มประชากรไทยแม้จะก้าวสู่สังคมวัยวุฒิ แต่แผนของเรา (ป.1-ม.6) ประมาณ 11 ล้านคนนั้นมีจำนวนประมาณร้อยละ 60 ออกจากระบบการศึกษาในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ยังได้ประมวลสถิติจำนวนนักเรียนนักศึกษาจากหน่วยงานทุกสังกัดเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรที่เกิดในแต่ละช่วงปีระหว่าง พ.ศ. 2552-2554 ผลการวิเคราะห์สามารถบ่งชี้ภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนบนเส้นทางการศึกษาพื้นฐาน (ป.1 ถึง ม.6/ปวช.) ดังนี้ เด็กไทยที่เกิดในรุ่นเดียวกันปีละประมาณ 9 แสนคนนั้น เด็กของเราเพียงร้อยละ 40 เท่านั้นที่ก้าวไปถึงการเรียนระดับอุดมศึกษาที่เหลือหลุดออกไปก่อน ม.3 หยุตแค่ ม.3 หรือมาได้แค่ ม.6 หรือ ปวช. กล่าวอีกนัยก็คือเด็กไทย ร้อยละ 26 ที่การเรียนแค่ ม.3 จะเป็น “การเรียนครั้งสุดท้าย” ในชีวิตของเขา และในจำนวนนี้ไม่มีต่ำกว่า 7-8 หมื่นคนที่ออกจากระบบการศึกษาไปโดยไม่มีแม้แต่วุฒิ ม.3 ด้วยปัญหาความยากจน สภาพครอบครัว หรือการปรับตัวไม่ได้ในโรงเรียน เด็กๆ อีก ร้อยละ 27 มาได้แค่ ม.6 หรือ ปวช.แล้วก็สิ้นสุดชีวิตการศึกษาเช่นกัน นอกจากนี้ผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยในปี 2555 ยังพบว่า แม้ในระบบการอาชีวศึกษาการผลิตแรงงานยังมีปัญหาในเชิงคุณภาพ โดยคุณภาพของผู้จบอาชีวศึกษามีแนวโน้มแทบไม่แตกต่างจากเมื่อ 20 ปีก่อน คะแนนสอบ V-net ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในเกือบทุกประเภทวิชาสมรรถนะ (ยกเว้น

อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว) นอกจากนี้ผู้จบ ปวส. สายช่าง อุตสาหกรรมมีอัตราว่างงานสูงกว่าสายอื่นทั้งที่ภาคการผลิตมีความต้องการสูง

สภาพความเป็นจริงเหล่านี้ได้ตั้งโจทย์ที่ทำหาคำคิดเดิมของการจัดการศึกษาในโรงเรียนมากมาย ทั้งในแง่การสร้างกำลังคนในโลกยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับแนวโน้มต่างๆ มากมายที่กำลังไล่ล่าสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโจทย์ท้าทายต่อการเรียนรู้ที่จะสร้างทักษะชีวิตและทักษะการทำงานเพื่อให้กับเด็กอีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสเรียนจนถึง ม.6 และแม้แต่ไปไม่ถึง ม.3 ด้วยความยากไร้ หรือจะด้วยการ “เรียนไม่ไหว ไล่ไม่ถึง” ที่ยังคงคาดหวังว่า การศึกษาจะเข้ามาช้อนหรือสร้าง “ทางเลือก” ให้กับการเรียนรู้และสร้างทักษะที่พอเพียงต่อการออกไปเผชิญชีวิตและโลกการทำงานในแบบต่างๆ และโจทย์ที่ท้าทายมากที่สุดคือการก้าวข้ามกระบวนทัศน์เดิมของการเรียนแค่ “เพื่อรู้” สูการเรียน “เพื่อทำงานได้ ทำงานเป็น เห็นคุณค่าการทำงาน” ตั้งแต่เยาว์วัย รวมไปถึงการสร้าง “อุปนิสัย” (Character) ที่ดีให้คนรุ่นใหม่พร้อมออกสู่โลกการทำงานไม่ว่าที่ช่วงชั้นใด

ตัวอย่างการจัดการศึกษาสร้างทักษะสัมมาชีพในนานาประเทศ

การจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร โดยการเตรียมจากฐาน สร้างทักษะแต่เยาว์วัย โดยการวางหลักสูตรแบบบูรณาการให้เด็กปฐมวัยและประถมศึกษาได้เรียนรู้ทักษะชีวิตและทักษะการทำงานผ่านกระบวนการเรียนรู้สร้างประสบการณ์ต่างๆ การจัดหลักสูตรหลากหลาย เลือกเรียนรู้ได้สารพัดวิชาชีพ รวมทั้งรูปแบบของมัธยมแบบประสม “เรียนสามัญและอาชีพ” นอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีจัดการการศึกษาและการออกแบบหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการทำงานที่น่าสนใจในอีกหลายประเทศ ซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นและเชื่อมต่อการเรียนรู้กับภาคประกอบการ วิทยาลัยอาชีวศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันด้านอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยการอาชีพต่างๆ ที่ในต่างประเทศถือว่าเป็นหน่วยสร้างกำลังคนที่สำคัญยิ่งไม่แพ้การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งในประเทศที่มีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างทักษะอาชีพส่วนใหญ่แล้วจะมีการสร้างระบบ “วิจัย” เพื่อสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปกับ “ระบบข้อต่อ ท่อเชื่อม” ระหว่างภาคสำคัญๆ ทั้งหน่วยงานด้านการศึกษาจนไปถึงหน่วยงานประกอบการและภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมและท้องถิ่นเข้ามาร่วมอย่างเป็น

ระบบด้วย หรือแม้แต่การเชื่อมต่อกับระดับอุดมศึกษาอีกด้วย บทเรียนการขับเคลื่อนภายใต้การมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมรวมทั้งการตั้งโจทย์ตามพื้นที่ มีภาคีร่วมหลายฝ่าย กรณีศึกษาต่างประเทศทำให้เห็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเชิงพื้นที่ (Area-Based approach) ที่การจัดการศึกษาถูกจัดระบบให้ตอบสนองการเติบโตของภาคการผลิตอุตสาหกรรมรวมทั้งพัฒนากำลังแรงงาน (Workforce Development) โดยมีการจัด “ท่อต่อเชื่อมผู้เรียน” (Student Pipeline) จากระดับโรงเรียนมัธยมสู่วิทยาลัยชุมชนและสถาบันอุดมศึกษาก่อนป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมหรือนายจ้างภาครัฐโดยเน้นระบบการศึกษาแบบ “เรียนรู้คู่ปฏิบัติ” (Work-based Learning & Experience) เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพและมีทักษะในระดับสูงอย่างแท้จริงอาทิเตรียมจากฐาน สร้างทักษะแต่เยาว์วัย โดยการวางหลักสูตรแบบบูรณาการให้เด็กปฐมวัยและประถมศึกษาได้เรียนรู้ทักษะชีวิตและทักษะการทำงานผ่านกระบวนการเรียนรู้สร้างประสบการณ์ต่างๆ การจัดหลักสูตรหลากหลาย เลือกเรียนรู้ได้สารพัดวิชาชีพ การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแบบประสม “เรียนสามัญและอาชีพ”

สรุปผลการทบทวนความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ เห็นได้ชัดว่ากระแสการปฏิรูประบบพัฒนาครูกำลังมาแรงทั่วโลก ผลการสังเคราะห์รายงานและกรณีศึกษากลุ่มประเทศ OECD โดยเฉพาะกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะพิจารณาจากประเทศที่มีระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น ประเทศญี่ปุ่น ฮองกง สิงคโปร์ จีน ไต้หวัน พบว่ายุทธศาสตร์ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นหัวใจสำคัญอยู่ที่การลงทุนในการพัฒนาครูแทบทั้งสิ้น ตั้งแต่การออกแบบการผลิตครูใหม่และการปฏิรูประบบการพัฒนาครูประจำการที่มีอยู่ ซึ่งจากการประมวลพบว่ามีจุดเด่นที่น่าสนใจร่วมกันบางประการนำไปสู่ระบบการผลิตครู การพัฒนาครู และกลไกที่จะขับเคลื่อนสู่การพัฒนาครูที่เป็นรูปธรรมต่อไป

2) ภาพอนาคตของครูอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า

โดยสรุปผลจากการสังเคราะห์ประเด็นร่วมโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการมองอนาคต (Foresight Workshop) ผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมกันพิจารณาเพื่อดำเนินการวิเคราะห์หาแนวโน้มที่เป็นไปได้ และมีความสอดคล้องกันทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Consensus) รวมไปถึงการสร้างภาพอนาคต (Scenario

Planning) ที่พึงประสงค์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบท ปัญหา
 สภาวะการณ์ของครูอาชีวศึกษาของไทย ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็น
 หลัก ประเด็นย่อย และร่างแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษา

ในอนาคต เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับ
 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูอาชีวศึกษาของไทยในอนาคตที่เป็นรูป
 ธรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปและสังเคราะห์ประเด็นรวมที่น่าสนใจ

ภาพอนาคต ที่พึงประสงค์	ตารางสรุปและสังเคราะห์ประเด็นร่วมที่น่าสนใจ		
	ประเด็นหลัก (การยกระดับคุณภาพครู อาชีวศึกษา)	ประเด็นย่อย (สภาพปัญหา/ความต้องการ)	(ร่าง) แนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในอนาคต
การผลิตครู ระดับชาติ	~ ขาดความตระหนักในภาวะ วิกฤติการขาดแคลนครู ~ ขาดองค์กรกลางทำหน้าที่สาน ต่อยุทธศาสตร์ ~ ขาดประสิทธิภาพการวางแผน แก้ปัญหาขาดแคลนครู โดยเฉพาะในระดับอาชีวศึกษา ~ ขาดการมีส่วนร่วม/ความ ร่วมมือในการแก้ปัญหา	* ประกาศวาระแห่งชาติ/ออกกฎหมาย/กำหนดนโยบายฯ * ตั้งองค์กร/คณะกรรมการระดับชาติเพื่อแก้ปัญหาเชิงปริมาณ/คุณภาพ * จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศในการผลิตครูช่างในสาขาวิชาเฉพาะ * จัดทำระบบฐานข้อมูลกำลังครู * วางแผน/กำหนดชุดโครงการแก้ปัญหาแบบครบวงจร * สร้างภาคีพันธมิตรร่วม อาทิ โรงงาน/บริษัทเอกชน (สร้างครูในโรงงาน/สถานประกอบการ)	
ระบบการผลิตครู	~ คุณภาพการผลิตครู	* ประกาศกฎหมายและนโยบาย เน้นมาตรฐานคุณภาพครู (เน้นทักษะและการปฏิบัติ) * ยกระดับมาตรฐานหลักสูตรการผลิตครูโดยเฉพาะสาขาวิชาที่ตลาดมีความต้องการพิเศษ * เปิดหลักสูตรพิเศษเพื่อระดมผู้มีความสามารถ/เพิ่มวุฒิการศึกษาของครู * ปรับวิธีการเรียนการสอน * เพิ่มคุณภาพผู้สมัครเข้าศึกษา * ให้รางวัลสถาบันผลิตครูที่ยกระดับมาตรฐานหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน * ปรับหลักเกณฑ์การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	

ภาพอนาคต ที่พึงประสงค์	ตารางสรุปและสังเคราะห์ประเด็นร่วมที่น่าสนใจ		
	ประเด็นหลัก (การยกระดับคุณภาพครู อาชีวศึกษา)	ประเด็นย่อย (สภาพปัญหา/ความต้องการ)	(ร่าง) แนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในอนาคต
		~ ปริมาณการผลิตไม่เพียงพอกับ ความต้องการ	* มาตรการเชิงรุก อาทิ สร้างแรงบันดาลใจและศรัทธาวิชาชีพครู/ประชาชนสัมพันธ์ผ่านสื่อ * มาตรการขยายกลุ่มเป้าหมายผลิต อาทิ ปรับหลักสูตรและวิธีการสอนหลักสูตรทางเลือก/เร่งรัด/ฉุกเฉิน * มาตรการจูงใจด้านการเงิน/ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ * การผลิตครูทดแทนจากกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ * หน่วยงานรณรงค์ระดมคนเก่งจากทุกอาชีพมาเป็นครู * จัดสถาบันผลิตและพัฒนาครูประเภทครูในชุมชน/ครูในสถานประกอบการ * การลงทุนเพื่อการผลิตครู
		~ คุณสมบัตินักเรียนไม่ดีตรง ความต้องการของพื้นที่	* การจัดทำยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัด อาทิ จังหวัดในเขตเศรษฐกิจพิเศษ/ถิ่นทุรกันดาร/พื้นที่เสี่ยงภัย * การสร้างภาคีร่วมในการพัฒนาหลักสูตรครูตามความต้องการของพื้นที่ * การระดมผู้มีความสามารถมาเรียนครู * การผลิตครูจากคนในพื้นที่ * สร้างครูของตนเองแบบเจาะกลุ่ม/รับเข้าทำงานหลังสำเร็จการศึกษา * พัฒนาระบบเทียบโอนคุณวุฒิประสบการณ์เป็นคุณวุฒิวิชาชีพครู
การพัฒนาครู	ระบบรักษาครู (ครูเก่ง ครูดี)	ทักษะ/สมรรถนะวิชาชีพครูที่ จำเป็น	* การสร้างภาคีร่วมในการพัฒนาหลักสูตรครูตามความต้องการของพื้นที่ * การปรับมาตรฐานการรับรองวุฒิใบประกอบวิชาชีพให้สูงขึ้น * สนับสนุนให้ครูที่สอนวิชาเฉพาะทางไปฝึกงานในสถานประกอบการเอกชนเพื่อเพิ่มประสบการณ์
		ขาดครูที่มีประสบการณ์ใน วิทยาลัย/สถานศึกษาทางด้าน อาชีวศึกษา	* จ้างครูเกษียณกลับมาสอน/เป็นที่เลี้ยงให้ครูรุ่นใหม่ * จัด Induction Program * สร้างเครือข่ายครูใหม่ * จัดระบบแนะแนวพัฒนาครูใหม่ให้เป็นครูมืออาชีพ * จัดพื้นที่การเรียนรู้ให้ครูแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
		แรงจูงใจน้อย	* จัดชุดโครงการให้แรงจูงใจทั้งเงินและสวัสดิการ (Incentive Packages) * ปรับระบบความก้าวหน้าในอาชีพ/สวัสดิการ * ปรับระบบเงินเดือนครูที่มีทักษะและประสบการณ์ในสาขาวิชา * ลดภาระงานธุรการ/งานในโรงเรียน * ไม้โบนัสสำหรับครูที่เลี้ยง/เพิ่มวุฒิการศึกษา * รัฐชำระเงินกู้เพื่อการศึกษาก่อน/ให้ลาศึกษาโดยได้เงินเดือน * ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศทางวิชาการ * ยกย่องสถานภาพวิชาชีพให้รางวัลยกย่องเชิงซูเปอร์ฮีโร่ครูที่มีผลงานดี

ภาพอนาคต ที่พึงประสงค์	ตารางสรุปและสังเคราะห์ประเด็นร่วมที่น่าสนใจ		
	ประเด็นหลัก (การยกระดับคุณภาพครู อาชีวศึกษา)	ประเด็นย่อย (สภาพปัญหา/ความต้องการ)	(ร่าง) แนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในอนาคต
พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม	ตั้งองค์กรดูแลพัฒนาครูในประเด็นเรื่องทักษะและสมรรถนะวิชาชีพของครูอาชีวศึกษาโดยเฉพาะ	• ออกกฎหมายให้จัดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ • กำหนดให้การพัฒนาวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการออกใบอนุญาตวิชาชีพในสาขาวิชา/สาขางานเฉพาะหรือขาดแคลน • ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูตามประเด็นเร่งด่วน • หลักสูตรอบรมครูเพื่อเพิ่มวุฒิ/ศึกษาต่อ • สร้างเครือข่ายพัฒนาครู อาทิ เครือข่ายครูนวัตกรรมทักษะการคิดในระดับอาชีวศึกษา • * กำหนดเงื่อนไขให้ครูต้องพัฒนาตนเองเป็นระยะๆ • * พัฒนาครูด้วยระบบ IT • เตรียมครูให้พร้อมเข้าการปฏิรูปการศึกษา/อาเซียน/ศตวรรษที่ 21 ฯลฯ	
	ขาดแคลนผู้บริหารมืออาชีพ	• พัฒนาครู/บุคลากรโรงเรียนให้เป็นผู้บริหาร • พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเน้นเรื่องหลักธรรมาภิบาล	
	สร้างความร่วมมือกับเอกชนและสถานประกอบการในพื้นที่	• สร้างคุณลักษณะความเป็นครูและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง • ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้สามารถขยายผลการเรียนรู้ไปสู่เครือข่ายครูในสาขาอาชีพในสถานศึกษา	
การใช้ครู	มาตรการด้านระบบ การจ้างงาน	ภาวะการขาดแคลนนักศึกษาครูที่เป็นชนกลุ่มน้อย/ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ	มาตรการก่อนเข้าศึกษาในสถาบันผลิตครู มาตรการด้านการรับนักศึกษา เกณฑ์การสอบใบรับรอง ยึดพื้นที่วัฒนธรรมเป็นฐาน
	ภาวะการขาดการวางแผนการจ้างงานที่ดีและมีอุปสรรคจากระบบราชการ	ภาวะการขาดการวางแผนการจ้างงานที่ดีและมีอุปสรรคจากระบบราชการ	วางยุทธศาสตร์เพื่อประสิทธิภาพระบบการจ้างงานแบบเบ็ดเสร็จ มาตรการการจ้างงานเชิงรุก อาทิ ตั้งหน่วยงานจ้างงานของรัฐ หออัตราบรรจุรวมทั้งปรับขั้นตอนสมัครและว่าจ้าง กระจายอำนาจการบริหารบุคลากรให้ท้องถิ่น มาตรการจ้างครูแบบเจาะกลุ่มเป้าหมาย อาทิ บัณฑิตครูที่ยังไม่ทำงานประจำครูชั่วคราวหรือครูทดแทน
กลไกการ พัฒนาครู	การขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ ภาคีความร่วมมือคือหัวใจสำคัญของความสำเร็จ การส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงาน		

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาครูอาชีวศึกษาของไทยในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับภาพอนาคตที่พึงประสงค์ มี 3 ประเด็น ดังนี้

“การผลิตครูที่มีใจรักสอนและพร้อมเรียนรู้อยู่เสมอ”

1. ประกาศวาระแห่งชาติและสร้างความตระหนักในภาวะวิกฤตการขาดแคลนครูอาชีวศึกษา

2. สร้างภาคีเครือข่ายร่วมในการพัฒนาหลักสูตรครูตามความต้องการของพื้นที่รวมทั้งการสร้างการลงทุนของสถานประกอบการในการสร้างครูในโรงงาน/สถานประกอบการ

3. พัฒนาระบบเทียบโอนคุณวุฒิประสบการณ์เป็นคุณวุฒิวิชาชีพครู และสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถในสาขา อาชีพต่างๆ มาเป็นครูอาชีวศึกษา

“การพัฒนาครูเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา/สาขางานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง”

1. เพิ่มขีดความสามารถและเพิ่มสมรรถนะครูให้คิดเป็นสร้างคุณลักษณะและความเป็นครูและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. สร้างพื้นที่การเรียนรู้ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้สามารถขยายผลการเรียนรู้ไปสู่เครือข่ายครูในสาขาอาชีพในสถานศึกษา

3. ตั้งองค์กรดูแลพัฒนาครูในประเด็นเรื่องทักษะและสมรรถนะวิชาชีพของครูอาชีวศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

“การใช้ครูให้เต็มตามศักยภาพและสอดคล้องกับสมรรถนะของแต่ละบุคคล”

1. วางแผนการจ้างงานและจัดอุปสรรคการจ้างงานครูจากระบบราชการ

2. ส่งเสริมจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และกระจายอำนาจการบริหารบุคลากรให้ท้องถิ่น

3. มาตรการจ้างครูแบบเจาะกลุ่มเป้าหมาย อาทิ บัณฑิตครูที่ยังไม่ทำงานประจำ ครูชั่วคราวหรือครูทดแทน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาสรุปลงและอภิปรายผลดังนี้

1. โจทย์ใหม่และโจทย์ใหญ่ของระบบการศึกษาทั่วโลกคือการสร้างกำลังคนที่มีทักษะอาชีพและความพร้อมในการก้าว

เข้าสู่การใช้ชีวิตและโลกของการทำงานเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ucsd Silicon Valley Initiatives [1] ที่พบว่า กระแสการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะการทำงานได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในหลายเวทีของกลุ่มผู้นำทางเศรษฐกิจโลกได้กล่าวถึง “วิกฤตการณ์ทางการศึกษา” และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวิกฤต “คุณภาพแรงงาน” ที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างชี้ชัดถึงความอ่อนแอของ “ระบบการสร้างและพัฒนากำลังคน” งาน European Training Foundation ในปี 2015 พบว่าในปัจจุบันที่ไม่อาจสร้างเด็กเยาวชนและคนวัยทำงานให้มีทักษะชีวิตและทักษะการทำงานที่มากพอต่อการเผชิญโลกการทำงานในชีวิตจริง อย่างไรก็ตามเราได้เห็นการเคลื่อนไหวที่นำเสนอใจเชิงจากกระแสบูรพาภิวัตน์ ทั้งในประเทศเอเชีย สาธารณรัฐเกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น เป็นต้น ที่มีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการสร้างทักษะการทำงานเป็นซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเงื่อนไขสำคัญของการขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อสร้างทักษะการทำงานให้ประสบความสำเร็จ จนถึงในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียน เช่น แอลจีเรีย อียิปต์ อิสราเอล มอริออคโค ตุนิเซีย ตุรกี ที่ต่างมีนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม “Work-based learning” ที่หนุนทั้งภาคแรงงานและภาคการศึกษามาร่วมจัดไม่เพียงแต่หนุนนโยบายดังกล่าวเท่านั้น แต่ยังเป็นภาวะรับผิดชอบต่อสังคมที่สำคัญยิ่งของระบบการศึกษายุคใหม่ทั้งในระดับนโยบายและโรงเรียนที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นและยังมีตัวอย่างการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการสร้างทักษะชีวิตและทักษะการทำงานในหลากหลายรูปแบบ

2. การสร้างพลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของทุกประเทศคือการพัฒนาครูโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอันเป็นกำลังแรงงานในอนาคต พบว่า กระแสการปฏิรูประบบพัฒนาครูกำลังมาแรงทั่วโลก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา Kritsanaphong Keeratikom [2] ที่กล่าวถึงการจัดเลือกและจูงใจให้คนเป็นครูในหลายประเทศจะคัดเลือก “เด็กหัวกะทิ” ที่เป็นเด็กมัธยมที่มีคะแนนสูงสุด 1 ใน 3 ของชั้นมาเรียนครู โดยระหว่างเรียนจะได้รับเงินเดือนร้อยละ 60 ของเงินเดือนครู (3 ปี) เพื่อกระตุ้นให้เด็กเองสนใจที่จะเรียนครูและตั้งใจที่จะเรียนพร้อมด้วยปัจจัยเกื้อหนุนให้มีกิจกรรมและฝึกประสบการณ์อย่างมืออาชีพส่วนกรณีครูประจำกรหลายประเทศก็เน้นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครู รวมทั้งการเพิ่มค่าตอบแทนหรือเงิน

เดือนครู โดยในกรณีประเทศสิงคโปร์อีกเช่นกันที่มีการตั้งค่าตอบแทนครูบรรจุใหม่ รวมถึงค่าตอบแทนครูประจำการโดยเพิ่มให้สอดคล้องกับอัตราการเพิ่มค่าตอบแทนหรือเงินเดือนของอาชีพอื่นๆ ทุกปี ส่วนกรณีญี่ปุ่น จีนและไต้หวัน ครูมีเงินเดือนที่สูงกว่าหรืออย่างต่ำก็เทียบเท่ากับข้าราชการอื่นๆ ในกรณีรัฐบาลญี่ปุ่นยังช่วยรัฐบาลท้องถิ่นจ่ายเงินเดือนครูถึงร้อยละ 30 เพื่อให้เงินเดือนครูอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าอาชีพข้าราชการอื่นๆ ในท้องถิ่น ส่วนจีนที่มีครูถึง 120 ล้านคนนั้น รัฐบาลจีนลงทุนคิดเป็นเงินถึง 7 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐเพื่อเป็นเงินเดือนครู ขณะที่สหรัฐอเมริกากลับนำเงินจำนวนใกล้เคียงกันนี้ไปลงทุนในการทำโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่งนักเรียน การจัดการกีฬา แอิมในรอบปีที่ผ่านมามีครูยังถูกวิพากษ์ด้วยว่าใช้งบประมาณไปในด้านการทหารมากกว่าด้านการศึกษามากอีกด้วย

3. การมีกลไกพัฒนาและยกระดับคุณภาพครูประจำการเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเรื่องเร่งด่วน สอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่อง Advice from Asia : Invest in Teachers [3] พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว ครูได้สิทธิในการพัฒนาตนเองได้ถึง 100 ชั่วโมงต่อปี โดยจะมีหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะช่วยพัฒนากระบวนการศึกษาในอนาคตทั้งในด้านวิชาการ เทคนิคการสอน การรับมือกับปัญหาในโรงเรียน ICT ฯลฯ ในแต่ละโรงเรียนมีกองทุนในการพัฒนาครู เพื่อพัฒนามุมมองครูผ่านการดูงานการศึกษาในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้มีการตั้ง Academy of Singapore Teachers (AST) ในปี 2010 เพื่อช่วยส่งเสริมเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองของครูสิงคโปร์โดยมีการคัดเลือก “ยอดครู” (Master Teachers) ในวิชาต่างๆ มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครูโดยครูสิงคโปร์ทุกคนต้องเข้ามาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของ AST ร่วมกับ Master Teachers ในวิชาของตนโดยเฉลี่ยคนละ 3 ครั้งต่อปี

4. การเดินหน้านโยบายการศึกษาโดยเร็วเพื่อยกระดับคุณภาพกำลังคนและขีดความสามารถแข่งขันของประเทศโดยให้สอดคล้องไปกับแผนการพัฒนาระยะยาว ทั้งในมิติของการลดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสตลอดไปจนถึงแรงงานในภาคการผลิตและบริการต่างๆ ให้ได้มีโอกาสรับการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติคุณภาพที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพกำลังคนในระดับ

สากล รวมทั้งเรื่องภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่อาจจำเป็นถึงขั้นที่ต้องยกระดับการศึกษาไทยให้เป็นระบบสองภาษาอย่างจริงจังทั่วประเทศที่จะมีผลกระทบต่อความร่วมมือทางการค้าและด้านอื่นๆ กับนานาประเทศในอนาคต และยังมีมิติของภารกิจงานที่กลายเป็นโจทย์สำคัญที่สุดของการศึกษาไทยในอนาคต โดยการปรับปรุงระบบการศึกษาให้ผู้เรียนมีช่องทางเข้าสู่การเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายตั้งแต่ระดับมัธยมไปจนถึงอาชีวศึกษา รวมไปถึงมิติของการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่จะเป็นคานาจับความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1. นัยกับคณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์โดยตรงทั้งในแง่การผลิตครูอาชีวศึกษามีอาชีพและการปลูกฝังจิตสำนึกครูรุ่นใหม่ให้ใส่ใจเด็กและพร้อมที่จะเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. นัยต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานโดยเน้นการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างทักษะการทำงานให้เด็กยุคใหม่จะเกิดขึ้นไม่ได้หากหลักสูตรที่มีไม่เปิดกว้างและให้ทางเลือกหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มากพอ ด้วยโลกยุคใหม่ต้องการคนที่จะก้าวสู่อาชีพที่หลากหลาย และต้องการคนที่มีทักษะการทำงานทั้งในแง่ฝีมือและทักษะเชิงการประยุกต์ใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกทักษะความสามารถที่หลากหลายให้เป็นฐานสำหรับการเรียนรู้เพื่อการมีงานทำหรือประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

3. นัยต่อการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ พบว่าการสร้างทักษะการทำงานที่สามารถตอบสนองความต้องการกำลังคนในพื้นที่กลายเป็นโจทย์สำคัญของการออกแบบการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรและกลไกการจัดการเชิงพื้นที่จะกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การขับเคลื่อนในเรื่องดังกล่าวประสบความสำเร็จได้ และจะเป็นโจทย์ท้าทายสำหรับประเทศไทยที่การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จะเป็นกลไกสำคัญของการสร้างคนที่มีคุณภาพและทักษะฝีมือทักษะการทำงานที่ดีได้

เอกสารอ้างอิง

- [1] UCSC Silicon Valley Initiatives. Available from : <http://svi.ucsc.edu/education/index.html> How School Can Successfully Partner with Local Businesses. (2013). Available from: <http://asiasociety.org/education/resource-schools/partnership-ideas/how-schools-can-successfully-Partner-local-bussinesses> www. worldwewant 2015.
- [2] Kritsanaphong Keeratikom. (2014). "Raising Teacher Quality" in **Meeting of the Committee on the Reform of the Production and Teacher Development System**. 24 January 2014.
- [3] European Training Foundation. Comparative analyses Work-based learning programs for young people in the Mediterranean region. 2015. from : www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf//NOTE7SNJWW.pdf